

18-24 may 2017-ci il

Zahid Məmmədov - 70

ELMI-PEDAQOJİ TƏRƏQQİYƏ HƏSR EDİLƏN ÖMÜR

Bu, bir həqiqətdir ki, cəmiyyətin inkişafına alimlərin verdiyi töhfə əvəzəlməzdir. Alim olmaq, əsl elmə yiyələnmək çox da asan olmayıb, yuxusuz gecələrə qatlaşmaq, qarşıya çıxan maneələrə sinə gərmək, dünyəvi elmlərə yiyələnmək və bütün həyatını elmə sərf etmək insan ömrünün ən mənalı, şərəfli və qürurlu anlarıdır. Həmin çətin, kəşməkaşlı yolları keçən, bütün həyatını elmə sərf edən və dünyanın fundamental elmləri sırasına daxil olan coğrafiya elmləri sahəsində uzun illər tədqiqat aparan, özünəməxsus elmi yaradıcılığı olan şəxslərdən biri də alim-pedaqoq Zahid Səttar oğlu Məmmədovdur. O, görkəmli alim və kamil pedaqoq kimi tanınır. Böyük Baharlılar nəslinin nümayəndəsi olan Zahid Səttar oğlu Məmmədov 1947-ci il may ayının 22-də anadan olmuş, 1966-cı ildə Mincivan dəmir yolu orta məktəbini bitirmişdir. Elə həmin ildə Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin Coğrafiya və biologiya fakültəsinə daxil olub, 1970-ci ildə isə həmin fakültəni bitirib coğrafiya ixtisasına yiyələnmişdir. 1970-1972-ci illərdə Respublika Təhsil Nazirliyinin təyinatı əsasında Sabirabad şəhər orta məktəbində müəllim işləmişdir. O, müəllim işlədiyi illərdə mətbuat səhifələrində öz məqalələri ilə çıxış edirdi. Zahid Məmmədovun elmə olan həvəsi onun Azərbaycan Elmlər Akademiyasının akademik H.Ə.Əliyev adına Coğrafiya İnstitutuna gəlməsinə səbəb olur. 1972-ci ilin sentyabr ayından Zahid Məmmədovun elmi yara-

dıcılığının ilk günləri Coğrafiya İnstitutundan başlayır. Görkəmli alimlərin əsərlərini mütaliə edən və özünün iqtisadi coğrafi biliyini zənginləşdirən Zahid müəllim 1973-cü ildə akademik H.Ə.Əliyev adına Coğrafiya İnstitutunda İqtisadi Coğrafiya ixtisası üzrə əyani aspiranturaya daxil olur. Akademik H.Ə.Əliyev adına Coğrafiya İnstitutunun elmi şurasında "Naxçıvan MSSR-in maddi istehsalının və nəqliyyat iqtisadi əlaqələrinin inkişafının iqtisadi-coğrafi problemləri" adlı dissertasiya mövzusu təsdiq olunur. Elmi rəhbəri mərhum iqtisad elmləri doktoru, professor Balaca Əbdürrəhmənovun qayğıkeşliyi nəticəsində o, 1980-ci ildə dissertasiya işini müvəffəqiyyətlə müdafiə edərək, coğrafiya elmləri namizədi alimlik dərəcəsi alır. Zahid müəllimin bundan sonra yaradıcılığının ən parlaq dövrü başlayır. Xüsusilə, onun gənc yaşlarında akademik Həsən Əliyev, akademik Budaq Budaqov, akademik Asəf Nadirov, akademik Ziyad Səmədzadə, Azərbaycan MEA-nın müxbir üzvləri Ənvər Şıxlinski, Əli Nuriyev, iqtisad elmləri doktoru, professor Balaca Əbdürrəhmənov və iqtisad elmləri doktoru, professor Kamal Tağıyev, coğrafiya elmləri doktoru, professor Balacaxanın Nəzirova kimi görkəmli alimlərin əhatəsində olmasının və həmin alimlərlə elmi məsləhətləşmələrini gənc alim Zahid Məmmədovun elmi dünyagörüşünün formalaşmasına və elmi potensialının yüksəlməsinə təsir göstərən müsbət amil kimi qiymətləndirmək olar. Akademik Həsən Əliyev məktəbinin yetirməsi olan gənc alim Zahid Məmmədov Azərbaycan alimləri ilə yanaşı, keçmiş SSRİ-nin nəqliyyat problemləri ilə məşğul olan görkəmli iqtisadçı, iqtisadi coğrafiyaçı alimlərdən professor İ.V.Nikolçki, A.T.Xruşşov, Ç.M.Lappo, İ.P.Alampiyev və s. alimlərlə yaxınlıq etmiş və elmi məsləhətlər almışdır. Zahid müəllim müstəqil elmi-tədqiqatında "Böyük Qafqazın sosial-iqtisadi inkişaf problemləri" nə dair hesabat işlərində "Şəki-Zaqatala", "Quba-Xaçmaz", "Dağlıq Şirvan" iqtisadi rayonlarının nəqliyyat sistemlərinin təkmilləşdirilməsi problemləri, "Naxçıvan MSSR-in

nəqliyyat iqtisadi əlaqələrinin səmərələşdirilməsi", "Gəncə-Qazax" iqtisadi rayonuna dair aparılmış tədqiqat işində nəqliyyatın səmərəliliyi bölməsini yerinə yetirmişdir. Həmçinin, Coğrafiya İnstitutunda dərc olunmuş "Azərbaycanın konstruktiv coğrafiyası", "Böyük Qafqazın təbii resursları" adlı monoqrafiyaların müəlliflərindən biridir. Gənc alim Zahid müəllimin elmi yaradıcılığının ikinci dövrü Azərbaycanın müstəqillik əldə etdiyi vaxtdan bu günədək olan dövrü əhatə edir. Azərbaycanın müstəqilliyi onun dünya inteqrasiyasına qoşulması üçün əlverişli şərait yaratdı. Zahid müəllim yeni iqtisadi şəraitdə ölkəmizin nəqliyyat iqtisadi əlaqələrinin müasir problemlərinin tədqiq olunmasının ölkə iqtisadiyyatı üçün önəmli olduğunu dərk edərək 1992-ci ildən "Azərbaycan Respublikasının nəqliyyat və nəqliyyat iqtisadi əlaqələrinin inkişafının iqtisadi coğrafi problemləri" doktorluq dissertasiyası üzərində işləyir və 1996-cı ildə doktorluq dissertasiyasını müvəffəqiyyətlə müdafiə edərək, coğrafiya elmləri doktoru alimlik dərəcəsinə, 2005-ci ildə professor elmi adını alır. Professor Zahid Məmmədovun Azərbaycanın nəqliyyat sektoruna dair yazdığı fundamental monoqrafiyaları Azərbaycan elminə böyük töhfələr vermiş və verməkdədir. Avropa İttifaqı Birliyi tərəfindən həyata keçirilən TƏSİS və TRASEKA proqramlarının Azərbaycan iqtisadiyyatına və nəqliyyat sistemində göstərəcəyi təsir mexanizmi ilk olaraq professor Zahid Məmmədovun elmi tədqiqatlarında əsaslandırılmışdır (TƏSİS və TRASEKA proqramlarının koordinatoru Azərbaycanda akademik Z.Ə.Səmədzadə olmuşdur). Eyni zamanda, professor Zahid Məmmədovun elmi araşdırmalarında Azərbaycanın nəqliyyat sisteminin Avrasiya məkanında mərkəzi mövqe tutması, nəqliyyatın spesifik xüsusiyyətləri və rəqabətə davamlılığı uzaqgörənliklə təhlil olunmuş, bir sıra beynəlxalq əhəmiyyətli layihələrdə: Avropa - Qafqaz - Asiya, Trans Qafqaz, Trans Xəzər, Şərqi - Qərbi, Şimal - Cənub, qədim "İpək Yolu"nun bərpası, Bakı - Tbilisi - Qars dəmir

yolu, Bakı - Tbilisi - Ceyhan, Bakı - Tbilisi - Qars ixrac boru kəməri layihələrində öz yerini tapmışdır. Onun yazdığı fundamental əsərlərdə irəli sürülən elmi ideyalar respublika nəqliyyat sistemində tətbiq edilərək, istər qlobal, istər sədə regional səviyyədə nəqliyyat iqtisadi əlaqələrinin intensiv inkişafına təsir göstərmişdir. Onun yaradıcılığına diqqət yetirdikdə 6 monoqrafiya, 3 dərslək, çoxsaylı proqram və metodik vəsaitlər və 160-dan çox məqalənin müəllifi olduğu aydın görünür. Professor Z.S.Məmmədovun elmi tədqiqatları əsasında yazdığı fundamental əsərlər siyahısında "XXI əsr: İqtisadi inkişafın nəqliyyat faktoru", Bakı, 2002, "Regionların iqtisadi inkişaf problemləri", Bakı, 2007, "Naxçıvan təbii sərvətləri" Bakı, 1993, "Azərbaycan Respublikasının xarici iqtisadi əlaqələri", Bakı, 2004, "Azərbaycan Respublikasının region ölkələrinə inteqrasiyası" Bakı, 2015, "Təbiətdən istifadənin iqtisadiyyatı" Bakı, 2010 və s. əsərləri hər bir elm adamının stolüstü kitabı olmaqla, ölkəmizin iqtisadiyyatına, xüsusilə, nəqliyyat sektoruna töhfələr verən qiymətli əsərlər hesab edilir. Professor Z.Məmmədovun elmi fəaliyyətinin mühüm bir tərəfi elmi pedaqoji fəaliyyətdir. Hələ gənc yaşlarında Zahid müəllim Azərbaycan MEA Coğrafiya İnstitutunda işlədiyi vaxtda respublikamızın bir çox ali məktəblərində iqtisadi və sosial coğrafiyanın müasir problemlərinə dair tələblər və ixtisaslı müəllim kollektivi qarşısında mühazirələr oxumuşdur. Professor Z.Məmmədov 1994-cü ildən elmi-pedaqoji fəaliyyətini Azərbaycan Kooperasiya Universitetində davam etdirir. Universitetdə on beş ildən artıqdır ki, "Ekologiya və Coğrafiya" kafedrasına rəhbərlik edir. Kooperasiya Universitetində işlədiyi vaxtdan bu günədək ekologiya və coğrafiya ixtisası üzrə bakalavr və magistr səviyyəsində ixtisaslı kadrların hazırlanmasında var gücü ilə çalışır. Bu cəhətdən rəhbərlik etdiyi kafedranın proqram təminatı yüksək səviyyədədir. İşlədiyi kafedranın universitetin elmi tədqiqat iş planına uyğun olaraq regional səviyyədə müxtəlif istiqamətli mövzuları yerinə yetirməklə fəaliyyət

"Elm Çində də olsa, onun dalınca gedin".

Həzrəti Muhəmməd (s.ə.s)

göstərməsini təmin etməklə bərabər, kafedranın dərsləklərlə təmin olunmasını diqqət mərkəzinə yönəldir. Professor Zahid Məmmədovun bakalavrlar üçün yazdığı dərsləklər: "Azərbaycanın xarici iqtisadi əlaqələri", Bakı, 2004, "Təbiətdən istifadənin iqtisadiyyatı", Bakı, 2010, "Azərbaycanın iqtisadi və sosial coğrafiyası" (müştərək) dərslək, Bakı, 2010 tələbələr tərəfindən maraqla oxunur. Zahid müəllim Azərbaycan Kooperasiya Universitetində istər ekologiya və coğrafiya ixtisasları üzrə, istərsə də iqtisad fakültələrində oxuyan tələbələrin yüksək səviyyədə biliklərə malik olduqlarını qeyd edir. Onun rəhbərlik etdiyi kafedranın müəllimləri mühazirə və məşğələləri təlimin müasir metodlarından və texniki avadanlıqlardan istifadə etməklə yüksək səviyyədə həyata keçirirlər. Zahid müəllim elmdə öz sözünü demiş və fundamental əsərləri ilə elmdə özünü təsdiq etmiş alim və pedaqoqdur. Professor Zahid Məmmədov istər respublika, istərsə də beynəlxalq miqyasda keçirilmiş konfrans və simpoziumlarda doğma Azərbaycanımızı ləyaqətlə təmsil edərək öz elmi çıxışları ilə hörmət qazanmışdır. Respublikadan kənar Rusiya Federasiyası, Qazaxıstan, Gürcüstan, İran İslam Respublikası (Təbriz şəhəri, 1993) və s. ölkələrdə keçirilmiş konfranslarda etdiyi çıxışlar alimə hörmət qazandırmışdır. Professor Zahid Məmmədov gənc yaşlarında doktorluq dissertasiya işini müdafiə etdiyindən, çoxsaylı dissertasiyaların müdafiə şurasının üzvü olmuşdur. O, 20 ildən çoxdur ki, Azərbaycan MEA akademik H.Ə.Əliyev adına Coğrafiya İnstitutunda, 10 il Azərbaycan MEA İqtisadiyyat İnstitutunda, 6 il müddətində Azərbaycan Dövlət Aqrar Universiteti nəzdində fəaliyyət göstərən dissertasiyaların müdafiə şuralarının üzvü olmuşdur. Həmçinin, Azərbaycan

Kooperasiya Universitetində elmi şuranın və elmi metodik şuranın üzvü olmaqla fəaliyyət göstərir. Eyni zamanda, son zamanlar Bakı Dövlət Universiteti və Azərbaycan Kooperasiya Universiteti nəzdində yaradılmış müdafiə şurasının üzvü seçilmişdir. Professor Zahid Məmmədovun üzvü olduğu dissertasiyaların müdafiə şuralarında dissertantlara, doktorantlara müdafiə zamanı qayğıkeşliklə etdiyi çıxışlar hər bir iddiaçının ürəyincə olmaqla onlara böyük uğur gətirmişdir. Bu da alim qayğıkeş, ziyalı, ədalətli və obyektiv alim-pedaqoq olmağından irəli gəlir. Bu səbəbdən də o, müxtəlif illərdə müdafiəyə təqdim olunmuş çoxsaylı iqtisadi və iqtisadi coğrafi sahədə, istər fəlsəfə doktoru, istərsə də elmlər doktorluq dissertasiyalarının oponentləri olmuş və onlar müvəffəqiyyətlə müdafiə edərək iddiasında olduqları elmi adları almağa nail olmuşlar. Akademik Ziyad Səmədzadənin ideya müəllifi və baş redaktor olduğu 7 cildlik Böyük İqtisadi Ensiklopediyanın redaksiya heyətinin üzvlərindən biri olmaqla, respublikamızın tanınmış digər alimləri və dövlət xadimləri kimi Zahid müəllim haqqında da bibliografik məlumat verilir. Həmçinin, "Azərbaycanın nəqliyyat qovşaqları" adlı elmi məqaləsi "Böyük İqtisadi Ensiklopediya" I cildə, (Bakı, 2012) dərc olunmuşdur. Zahid müəllim akademik H.Ə.Əliyev adına Coğrafiya İnstitutunda fəaliyyət göstərən "Coğrafiya" cəmiyyətinin üzvüdür. "Qızıl qələm" mükafatı laureatıdır. Hörmətli Zahid müəllim, Sizi 70 illik yubileyiniz və elmi-pedaqoji fəaliyyətinizin 45 illiyi münasibətilə təbrik edir, Sizə həyatda möhkəm can sağlığı, elmi-pedaqoji fəaliyyətinizdə bundan sonra da müvəffəqiyyətlərə nail olmağınızı arzu edirik.

Akademik Ziyad SƏMƏDZADƏ